

52057213: สาขาวิชาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

คำสำคัญ: วิถีคิด / ชุมชนริมน้ำ / การปรับตัว / สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น / คลองแควอ้อม /
สมุทรสงคราม

อิสริชัย บุรณะอรุณ : การศึกษาปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อวิถีคิดของชุมชนในการปรับตัวของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำคลองแควอ้อม จังหวัดสมุทรสงคราม. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: อ.ดร.เกรียงไกร เกิดศิริ และ ศ.เกียรติคุณ อรศิริ ปาณินท์. 214 หน้า.

งานศึกษาวิจัยชิ้นนี้ จึงมุ่งเน้นการศึกษาเชิงลึกถึงปัจจัยแวดล้อมในมิติต่างๆที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น โดยผ่านกระบวนการศึกษาทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำคลองแควอ้อม จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นชุมชนที่มีการตั้งถิ่นฐานเก่าแก่ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงการตั้งถิ่นฐานในบริบทของอดีต ในขณะที่เดียวกันพัฒนาการที่มีความต่อเนื่อง และยาวนานของชุมชน แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวเพื่อสอดคล้องกับบริบทแวดล้อมที่แปรเปลี่ยนในแต่ละยุคสมัยจนกระทั่งปัจจุบัน โดยใช้วิธีการสำรวจรังวัดเรือนที่อยู่อาศัย เพื่อศึกษารูปแบบ และกายภาพของเรือน รวมถึงการใช้สอยพื้นที่ และการปรับปรุงเรือนในลักษณะต่างๆ ประกอบกับข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยในเชิงลึก ทั้งประเด็นด้านสังคม และเศรษฐกิจภายในครอบครัว รวมถึงด้านประโยชน์ใช้สอย และด้านการให้คุณค่าที่เป็นทัศนคติด้านต่างๆที่มีต่อสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น และนำมาวิเคราะห์เชิงสหสัมพันธ์ เพื่อให้เห็นถึงมิติความสัมพันธ์ระหว่างผู้อยู่อาศัยกับเรือนพักอาศัย

การศึกษารังวัดนี้สามารถจำแนกรูปแบบเรือนที่อยู่อาศัยในชุมชนริมน้ำคลองแควอ้อม จังหวัดสมุทรสงคราม ได้เป็น 5 ประเภท คือ (1) เรือนพื้นถิ่นทรงไทย แบบเรือนหมู่ (2) เรือนพื้นถิ่นทรงไทย (3) เรือนไม้พื้นถิ่น (4) เรือนแถวไม้พื้นถิ่น โดยสามารถจำแนกลักษณะการปรับปรุงเรือนได้เป็น 5 ลักษณะ คือ (1) การซ่อมแซมตามสภาพการใช้งาน (2)การเพิ่มพื้นที่ใช้สอย (3)การเพิ่มประโยชน์ใช้สอย (4)การเพิ่มความสะดวกสบาย (5)การป้องกันผลกระทบจากปัจจัยภายนอก โดยเรือนที่มีสภาพดีจะมีการปรับตัวในลักษณะที่หลากหลาย แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการดูแลรักษาเรือน ซึ่งสัมพันธ์กับการประกอบอาชีพ ทั้งในแง่ของฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว และช่วงเวลาในการอยู่อาศัยของสมาชิกในครอบครัว นอกจากนี้ทัศนคติของผู้อยู่อาศัยที่แตกต่างกัน ยังมีผลต่อแนวโน้มในการอยู่อาศัยในอนาคตอีกด้วย

จากการศึกษาสามารถแบ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อวิถีคิดในการปรับตัวของเรือนได้เป็น 2 ระดับ คือ “มูลเหตุจากปัจจัยจุลภาค” ที่เป็นปัจจัยในระดับครัวเรือน ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงที่มีความแตกต่างกันในแต่ละหลังตามบริบทแวดล้อม และการปรับตัวตามความจำเป็น และความต้องการในการอยู่อาศัยที่เหมาะสม และ “มูลเหตุจากปัจจัยมหัพภาค” เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในระดับภาพรวมของพื้นที่ เป็นปัจจัยที่ท้องถิ่นไม่สามารถควบคุมได้ด้วยตนเอง โดยผลกระทบดังกล่าวส่งผลต่อการอยู่อาศัยทั้งในแง่บวกและแง่ลบ ขึ้นอยู่กับวิธีการปรับตัว การแก้ปัญหาและกระบวนการตัดสินใจที่แตกต่างกัน

ภาควิชาสถาปัตยกรรม

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1. ....

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2556

2. ....

52057213: MAJOR: VERNACULAR ARCHITECTURE

KEY WORD: OPINION / WATERFRONT COMMUNITY / ADAPTATION / VERNACULAR
ARCHITECTURE/KWAE-OM CANAL/SAMUT SONGKHRAM

ISARACHAI BURANAUT : THE STUDY OF THE LOCAL COMMUNITY'S OPINION
ON THE ADAPTATION OF VERNACULAR ARCHITECTURE: A CASE STUDY OF VERNACULAR
DWELLING HOUSE ALONG THE KWAE-OM CANAL, SAMUT SONGKHRAM PROVINCE.
THESIS ADVISORS: KREANGKRAI KIRDSIRI ,Ph.D. AND EMERITUS PROF.ORN SIRI PANIN. 214 pp.

This study aims to study related factors affecting vernacular architecture in details. The case study of communities along the Kwae Orm canal, Samut Songkhram Province, whose contexts reflected settlement in the old days along with the development through times, has been chosen and studied so as to prove the adjustment due to changes which has come until the present days. Survey research is the main approach for the study. Measurement is done to study forms and characteristics of houses, including space usage and improvement to housing. Depth interview, in terms of social and economic aspects of each family, is used and usage and types of value caused by attitudes towards vernacular architecture are to discover. Then correlation research is done to find out relationship between residents and houses, which are the results of factors affecting ways of thinking and adaptability in living.

Vernacular dwelling houses along the Kwae Om Canal in Samutsongkharm Province can be divided into four groups: 1) groups of Thai traditional houses; 2) Thai traditional houses; 3) wooden houses; and 4) Wooden row houses. There are five ways to maintain and repair these types of houses: 1) maintenance; 2) extension; 3) addition of more rooms for utilization; 4) addition of more comfort; and 5) protection for outside impacts. It is also found that houses in good conditions have always been adapted and improved. This also reflects their residents' economic status and time spent in family. In addition, different attitudes also affect tendency and possibility in future living.

People's ways of thinking and attitudes can be reflected through two levels. The first level portrays factors affecting changes and necessities in adaptability and needs of dwelling in each different family. Changes caused by multi factors cannot be prevented and, moreover, the locals cannot control such changes. This leads to living conditions in both positive and negative aspects, depending on how they adjust their lifestyles, solve the coming problems, and make decision.

Department of Architecture

Graduate School, Silpakorn University

Student's signature .....

Academic Year 2013

Thesis Advisors' signature 1. .... 2. ....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ในครั้งนี้จะสำเร็จลุล่วงไม่ได้เลย หากปราศจากการสนับสนุนทั้งจากบุคคล และหน่วยงาน ต่างๆ ทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้ ดำเนินการสำเร็จเสร็จสิ้นไปได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์วิวัฒน์ เตมียพันธ์, ศาสตราจารย์เกียรติคุณ อรศิริ ปาณินท์, ศาสตราจารย์ ดร.วีระ อินพันทัง สำหรับคำแนะนำ และข้อเสนอแนะ รวมไปถึงมุมมองทางความคิดที่เป็นประโยชน์ต่างๆ นอกจากนี้คณาจารย์ทุกท่านยังเป็นแบบอย่างในการทำงาน รวมถึงเป็นแรงบันดาลใจที่สำคัญ และเป็นพี่เลี้ยงของลูกศิษย์เสมอมา และที่สำคัญคือ อาจารย์ ดร.เกรียงไกร เกิดศิริ อาจารย์ที่ปรึกษา สำหรับคำแนะนำที่ดีเสมอมา รวมถึงโอกาสในการเรียนรู้ และมีมุมมองที่กว้างขวาง ทำให้ข้าพเจ้าได้เติบโตทั้งทางความคิด การใช้ชีวิต และความรู้ทางวิชาการ เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาตนเองต่อไป

ขอขอบคุณ โครงการทุนวิจัยมหาบัณฑิต มนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์ (MAG) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ให้โอกาส และทุนสนับสนุน อันเป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ โครงการวิจัย “การจัดการองค์ความรู้การใช้วัสดุก่อสร้างพื้นถิ่น และเทคโนโลยีการก่อสร้าง ในพื้นที่ภาคกลาง 9 จังหวัด” โดยคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร สนับสนุนการวิจัยโดย การเคหะแห่งชาติ อันเป็นโครงการที่ทำให้ผู้วิจัยได้ประสบการณ์ในการเดินทาง และทำให้เปิดมุมมองในการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง

ขอขอบพระคุณ คุณสุรจิต ชีรเวทย์ ผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่ สำหรับข้อมูล และคำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.จพิศพงศ์ จุฬารัตน์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันดี พินิจวรสิน และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย มงคลประดิษฐ์ สำหรับข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่วิทยานิพนธ์

เนื่องจากลักษณะของการทำงานในวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ต้องมีการลงพื้นที่ภาคสนามอยู่บ่อยครั้ง ขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ หลักสูตรสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น มหาวิทยาลัยศิลปากร ผู้เป็นกำลังสำคัญในการเก็บข้อมูลและสำรวจจริงวัดในวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ได้แก่ กิ๊กก้อง เสือดี, ณัฏชา สุกุลงาม, พณาพรณ์ ศรีมูล, รัฐวิษญ์ ศุภจตุรัส, ยศพร ปุณวัฒนา, ณัฐพล แซ่ฮวง, วิสา เสกธีระ, ปัทม วงศ์ประดิษฐ์, ธนพร วัฒนสุข, พิษภัทร เสือหัน, จันเพ็ญ ถ้อย, ศุภชัย ถนอมพันธ์ และสุวัชร ชูดวง รวมไปถึง ได้แก่ สมชาย เชื้อช่วยชู, สิริเดช วัชรานต์, ศิริบุญย ดิสรียะกุล, กุลพัชร เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา, วีรวิษญ์ เมฆะเลิศศิลป์, ภูมิภัก บุญถนอม, ทศพล ธนพิพัฒศิริ, มุจลินท์ อ่องแสง สำหรับการทำให้แบบคอมพิวเตอร์สามมิติ

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง สำหรับเจ้าของเรือนชุมชนริมน้ำคลองแควอ้อมทุกๆท่าน ที่อนุญาตให้คณะวิจัยเข้าไปเก็บข้อมูลอย่างละเอียด และอำนวยความสะดวกให้เป็นอย่างดี หากมีโอกาสจะกลับไปเยี่ยมเยือน และนำแบบที่จัดทำไว้มอบให้ต่อไป และขอขอบคุณผู้ประสานงานในท้องถิ่นทุกๆท่าน สำหรับข้อมูล และการอำนวยความสะดวกในการลงพื้นที่ภาคสนาม

และท้ายที่สุด ข้าพเจ้าจะนำความรู้ และประสบการณ์ที่ได้จากเรียนรู้ในครั้งนี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไปในอนาคต